

VIOLA ARDONE

LA DECISIÓ

Columna

VIOLA ARDONE
LA DECISIÓ

Traducció de Mercè Ubach

COL·LECCIÓ CLÀSSICA

TÍTOL ORIGINAL: *OLIVA DENARO*

PRIMERA EDICIÓ: MARÇ DEL 2023

© GIULIO EINAUDI EDITORE, 2021

PUBLICAT PER ACORD ESPECIAL AMB VIOLA ARDONE JUNTAMENT

AMB ELS SEUS AGENTS DEGUDAMENT DESIGNATS

ALFERJ E PRESTIA S.R.L. - AGENZIA LETTERARIA I THE ELLA SHER LITERARY AGENCY

WWW.ELLASHER.COM

© DE LA TRADUCCIÓ: MERCÈ UBACH, 2023

© COLUMNA EDICIONS, LLIBRES I COMUNICACIÓ, S.A.U.

AV. DIAGONAL, 662-664 - 08034 BARCELONA

ISBN: 978-84-664-2993-1

DIPÒSIT LEGAL: B. 1.523- 2023

FOTOCOMPOSICIÓ: GRUP62

IMPRÈS A CATALUNYA - PRINTED IN CATALONIA

www.columnaedicions.cat

ELS PERSONATGES D'AQUEST LLIBRE I ELS FETS QUE S'HI NARREN SÓN OBRA DE LA IMAGINACIÓ.
QUALSEVOL ANALOGIA AMB PERSONES QUE HAGIN EXISTIT DE DEBÒ, VIVES O MORTES,
S'HA DE CONSIDERAR PURAMENT CASUAL I NO VOLGUDA PER L'AUTORA.

La lectura obre horitzons, iguala oportunitats i construeix una societat millor. La propietat intel·lectual és clau en la creació de continguts culturals perquè sosté l'ecosistema de qui escriu i de les nostres llibreries. En comprar aquest llibre contribuïu a mantenir aquest ecosistema viu i en creixement. A Grup62 agraïm que ens ajudeu a donar suport així a l'autonomia creativa d'autores i autors perquè puguin continuar desenvolupant la seva funció.

Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra. Podeu contactar amb CEDRO a través del web www.conlicencia.com o per telèfon al 91 702 19 70 / 93 272 04 47.

I

La dona és com un gerro: qui el trenca se'l queda, això diu la meva mare.

M'agradaria més haver sigut noi, com en Cosimino, però quan em van fer ningú no es va preocupar per saber la meva opinió. A dins de la panxa estàvem junts, tots dos, i érem iguals, però al final vam sortir diferents: jo amb la camisola rosa, i ell, blau cel, jo amb una nina de drap, i ell amb una espasa de fusta, jo amb un vestidet de flors, i ell amb pantalonets de ratlles. Als nou anys ell havia après a xiular, amb i sense dits, mentre que jo sabia fer-me la cua, tant baixa com alta. Ara que en tenim gairebé quinze, ell és deu centímetres més alt que jo i pot fer moltes més coses que jo: voltar pel poble amb llum de dia i de fosc, portar pantalons curts i, els dies de festa, pantalons llargs, parlar amb persones dels dos sexes de qualsevol edat, beure's un vas de vi els diumenges, rebaixat amb aigua, dir paraulotes, escopir i, quan és temporada, córrer fins a la platja i banyar-se al mar amb banyador. Jo hi estic a favor, dels banys de mar.

Dels dos, la meva mare prefereix en Cosimino, per-

què ell té la pell i els cabells clars, com el meu pare, i jo en canvi soc negra com un corb. I ell no és cap gerro. No es trenca. I si es trenca, s'arregla i ja està.

Jo a col·legi sempre he sigut bona alumna, mentre que en Cosimino no en tenia ganes, d'estudiar. A la meva mare no li va saber greu i li va dir que havia d'arromangar-se les mànigues i trobar una bona feina per no acabar com el meu pare. Jo el mirava a l'hort, inclinat damunt les tomateres: no em semblava que hagués acabat de cap manera, perquè a ell més aviat li agrada començar sempre coses noves des del principi. Com quan, amb els diners que va guanyar amb la venda dels cargols que havíem collit després d'una pluja abundant, va poder comprar gallines. Va dir que el nom dels animals el podia escollir jo, i a mi m'agraden els colors: Rosina, Celestina, Verdone, Violeta, Negreta... Llavors va voler construir un galliner amb taulons de fusta, i jo li passava els claus, i després la menjadora per al pinso, i jo li passava la serreta. Quan tot va estar preparat, li vaig preguntar:

—Pa, el pintem de groc?

—Què se'ls en dona, a les gallines, si és negre o és groc? —s'hi va ficar la meva mare—. És malaguanyat.

—Amb el groc estan més contentes —vaig observar—, i si estan contentes, pondran més ous.

—Ah, sí? T'ho han dit a cau d'orella? —va preguntar la meva mare—. A continuació ens va donar l'esquena i se'n va tornar cap a casa rondinant en la seva llengua d'origen, el calabrès cosentí, que és diferent del sicilià. El parla sempre que té els nervis xarbotats, perquè no l'entenguem, i es lamenta d'haver-se'n vingut aquí al sud.

El meu pare va agafar un pinzell, el va sucar al groc, l'en va treure i el color degotava al cubell com els ous

batuts a punt per fer una truita, gairebé em semblava que en sentia l'oloreta. Joestic a favor de la truita.

Pintàvem junts, i a cada passada, el color brillava al sol.

—Salvo Denaro, tens el cap dur com una totxana: de tal pare, tal filla —va dir la meva mare quan va tornar a sortir al pati. Cada vegada que estava enrabiada li deia pel nom i el cognom, com si fos la mestra a col·legi—. No em fas cas ni per mal de morir. I tu: t'has posat la faldilla bona per treballar, Déu no vulgui que se t'embruti! Ves a canviar-te, i no et taquis —em va ordenar, prenent-me el pinzell de les mans—. Te n'he donat un, de fill mascle —va afegir, adreçant-se al meu pare, i va cridar el meu germà. En Cosimino va sortir al corral i es va posar a pintar de mala gana, però al cap de deu minuts li va començar a fer mal la mà i va tocar el dos dissimuladament. Jo mentrestant m'havia posat una bata d'estar per casa, i vaig tornar a la feina amb el pare fins al vespre, en què les gallines se'n van anar a dormir totes contentes a la seva caseta groga.

L'endemà al matí ens en vam trobar una de morta: era la Celestina. Per la pudor de pintura, va cridar la meva mare en calabrès. Per la febre dels pollastres, em va xiuxiuejar el meu pare. Jo no sabia a quin dels dos donar la raó: ella parla i parla, i sempre m'enumera totes les regles, i d'aquesta manera és fàcil desobeir-la. El meu pare, en canvi, sovint guarda silenci, i és per això que no aconseguixo mai saber què haig de fer per ser estimada.

Fos com fos, vam enterrar la gallina darrere l'hort, ell amb l'índex i el dit del mig junts va dibuixar una creu en l'aire, davant seu.

—Descansa en pau —va dir, i vam tornar cap a casa. La vida dels animals tampoc no és fàcil, vaig pensar jo.

Després d'aquell dia ja no he tornat a pintar més amb el meu pare. La meva mare diu que si encara no tinc la regla és per culpa seva, perquè m'ha pujat com un noi. Jo no soc favorable a la regla, només l'he vist una vegada i em va fer por. Un matí, després d'esmorzar, vaig entrar al lavabo i en un gibrell vaig trobar un munt de parracs tacats de vermell que navegaven en l'aigua de color rovell. Semblava el cos d'un petit animal moribund.

La meva mare va entrar:

—Què mires? —Em vaig allunyar del gibrell sense respondre—. És la regla —em va revelar; llavors va llençar l'aigua bruta i va fregar la roba amb la pastilla de sabó fins que es va tornar blanca—. Arribarà un dia que també et tocarà a tu —va dir, i jo vaig començar a resar perquè aquell dia no arribés mai.

Les normes de la regla són: camina amb la mirada baixa, ves pel bon camí i queda't a casa. Però mentre no em vingui, puc fer les feines de l'hort, anar al mercat a vendre verdures, granotes o cargols amb el meu pare,

tirar pedres amb la fona als nois cada vegada que es burllen del meu amic Saro, que és coix d'una cama, córrer pel carrer amb en Cosimino i tornar a casa tota suada i amb els genolls negres. A les altres meves amigues sí que els ha vingut la regla. Des del moment que la tenen, s'allarguen les faldilles, els surten grans a la cara, i se'ls marquen els pits sota la brusa. A la Crocifissa també li ha crescut una mica de bigotet, i els nois han començat a anomenar-la «el bandit Musolino».* Però a ella li és ben igual, va pel món amb cara de pena i les mans premudes sobre la panxa com si estigués prenyada, i a totes les companyes que troba els repeteix la mateixa pregunta:

—Jo ja he sagnat, i tu? —com si hagués guanyat un premi.

Dels nois, la regla no en vol saber res. Ells no són com nosaltres: es fan grans a poc a poquet, no pas de cop.

A fora de l'escola sempre hi ha algun parent que espera les meves companyes per acompanyar-les a casa, mentre que abans se n'hi tornaven soles. Quan es troben nois pel carrer, miren a terra, encara que ho saben perfectament, que ells les miren just allà, on els botons tiben la roba, i per això mantenen la mirada baixa però l'esquena dreta, tant que els traus corren el risc d'esclatar. Semblen les gallines del meu pare. Gallines presumides traient pit.

La meva germana gran té quatre anys més que jo i ella també era presumida, abans de casar-se. Té la pell i els cabells clars com el meu pare, i quan sortia al carrer tots els homes la miraven: com més la miraven, més pit treia ella, i com més pit treia, més se la miraven. Ho sé

* Famós bandoler i assassí calabrès. (N. de la T.)

perquè l'havia de vigilar jo, ja que el meu germà Cosimino sempre s'escapolia per vagarejar. Es diu Fortunata, però ja no n'és, d'afortunada. Tant i tant se la miraven que un bon dia una mirada de més li va fer venir una criatura a la panxa. Es va descobrir que l'hi havia posat en Gerò Musciacco, el net de l'alcalde. Me'n vaig assabentar perquè havent sopat es trobaven a la cuina per parlar, ella, la meva mare i el meu pare, en veu baixa baixa. Però no era cap secret, perquè tot Martorana n'anava ple.

El pare d'en Gerò Musciacco no volia que el seu fill es casés amb ella perquè nosaltres som pobres, la meva germana Fortunata plorava, la meva mare clavava cops de puny a la taula i llançava malediccions en calabrès. «Que Déu no vulgui que se'm quedi deshonrada», es lamentava. El meu pare guardava silenci. Jo estic a favor del silenci. «Amb l'escopeta, amb en Musciacco hi has d'anar a parlar amb l'escopeta!», insistia la meva mare. Ell es va servir un vas d'aigua, se'l va beure lentament, es va eixugar la boca amb el tovalló, es va aixecar de taula, i es va limitar a dir: «M'estimo més no fer-ho», i se'n va tornar a treballar a l'hort. Des d'aquell dia, ningú no va tornar a parlar durant un mes, excepte el meu germà, que era jovenet i no es preocupava per gairebé res.

Jo em vaig pensar que era culpa meva, perquè una tarda, en comptes de fer d'espelma a la Fortunata, me'n vaig anar a casa en Saro a menjar pasta amb anxoves, una exquisidesa que la seva mare, la Nardina, cuina expressament per a mi. Estic molt a favor de les exquisideses. Segurament va ser llavors que el paio va aprofitar per ficar-li el nen a la panxa.

Un matí, la meva mare va sortir de casa amb la roba de mudar i va tornar que ja era fosc. L'endemà, la For-

tunata es va despertar d'hora i va començar a fer un parell de peücs de ganxet. El meu pare la mirava treballar. «Que estàs contenta d'haver pescat aquest senyor?», li va preguntar. Ella va acotar el cap i va descabdellar el fil del rodet. Al cap de dos mesos es va celebrar el casament i a partir de llavors vaig tenir tota l'habitació per a mi sola.

Les normes del casament són: et poses el vestit blanc, recorres la nau fins on és el capellà i dius que sí. Durant el banquet, la senyora Scibetta, que viu en una casa molt maca on la meva mare i jo anem a cardar la llana dels matalassos cada any i a fer algunes feines de costura, explicava a tothom que al final el pare d'en Gerò Musciacco havia consentit la unió perquè havia rebut l'ambaixada de la seva cosina, la baronessa Careri, que havia sigut contactada pel vicari, don Ignazio, que havia rebut la petició de la Nellina, la seva majordona, que era la padrina de bateig de la Fortunata i que havia sigut convençuda per la meva mare el dia que havia sortit tan d'hora de casa.

La Fortunata feia veure que no escoltava aquella xerameca, però havia canviat: ja no era presumida, i el vestit de núvia semblava que se li hagués de descosir a sobre, no pas pels pits, sinó per una bona síndria madura que volia treure el cap pel vestit blanc. Després de les noces se'n va anar a viure a casa d'en Musciacco. No la vam veure durant tres mesos, fins que un dia la Nellina se la va trobar a la sagristia, sense panxa i amb la cara desencaixada. El nen havia desaparegut, i ella tenia taques fosques als braços i a la cara, va dir que havia caigut per les escales. Llavors la majordona en va informar la baronessa, que se'n va queixar al seu cosí, que va renyar el fill perquè estigués més atent a la seva dona. La Fortunata va

tornar a casa seva, es va vestir de negre i encara no s'ha tret el dol. No rep visites i tampoc no surt, així almenys no corre el perill de tornar a caure. En Gerò, en canvi, es passeja tot el dia, tot sol i en companyia, com si encara fos solter. Quan passa pel carrer mira totes les noies joves com si també els volgués ficar una criatura a dins.